

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918. Första kammaren. Nr 10.

Onsdagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Vid föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss garanti från statens sida för obligationer, utgivna av ett aktiebolag med uppgift att åt utländska banker och bankirer bereda svensk kredit, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående postverkets ansvarighet för vissa till postbefordran mottagna försändelser m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1913 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om anslag till svenska jägarförbundet;

Första kammarens protokoll 1918. Nr 10.

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gottgörelse till byggmästaren Oskar Karlsson i Skrika för förlust å byggnadsarbete för kronans räkning;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande såsom nationalpark av visst område av Dalby kronopark i Malmöhus län;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av å vissa fastigheter i Gottlands län vilande odlingslån för torrläggning av Mästermyr;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtande till Sorsele kommun av visst område av den vid avvitringen inom socknen till kyrkostad avsatta mark;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för professorn M. H. Stålfors att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 14, i anledning av väckt motion om anslag till Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund; och

nr 15, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande bestämmelser angående jordavsöndring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om ändring av 60 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Med föranledning av två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 99 i första kammaren, av herr *Hellström* m. fl., och nr 214 i andra kammaren, av herr *von Sneidern* m. fl., hade utskottet i föreliggande utlåtande på åberopade skäl hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

»Lag

om ändrad lydelse av 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 13 september 1907.

Av uppskattade kostnaden för underhållet av allmän väg, bro och färja lämnas tre tiondelar av statsmedel. Därutöver — — — — — en var av dem.

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.»

Reservationer hade avgivits

dels av herrar *Lindblad* och *Vasseur*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava viss, i reservationen angiven lydelse och att utskottet bort hemställa, att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

dels ock av herr *Ericsson*, *Aaby*, greve *Wachtmeister*, herr *Nilson* i Tånga, herr *Johansson* samt friherre *Silfverschiöld*, vilka likväl ej antytt sin mening.

Herr *Lindblad*, *Ernst*: Denna fråga är en gammal bekant, som dock vilat sedan år 1912. Frågan har varit framme på riksdagens bord många gånger, sista gången den förelåg, avstyrkte utskottet framställningen. Visserligen förelag då en reservation i fråga om motiveringen, men utskottet i sin helhet gick, som nämnt, på rent avstyrkande. Nu har jordbruksutskottet, med 9 röster mot 7 tillstyrkt bifall.

För min del tycker jag, att det är märkvärdigt att på det här sättet söka utjämna vägtungan. Om herrarna se på sidan 5 i utskottets betänkande, finna herrarna visserligen en tabell, som ger vid handen, att kostnaden i medeltal för vägunderhållet inom olika län företer mycket stora olikheter. Men går man till ändå fullständigare tabeller och ej räknar med några medeltal, som ju är oegentligt, utan siffrorna sådana de återfinnas i jordbruksdepartementets statistik rörande den årliga utgiften för vägunderhållet i varje distrikt, så finner man, att skillnaden mellan de särskilda väghållningsdistrikten är ännu mycket större än skillnaden i länsmedeltalen. Om jag går till motionärens eget län, så hava vi i det länet väghållningsdistrikt, där man stannar för en utgift per vägfyrk av 5,8 öre, medan det dyraste vägunderhållet i något av länets väghållningsdistrikt uppgår till 68 öre per vägfyrk. Sådana ojämnheter finnas i vägtungans fördelning mellan väghållningsdistrikten i motionärens eget län och kunna jämväl iakttagas i hela vårt land. Är det då lämpligt att genom statsbidragets ökande utjämna vägbörden? Det blir ändå till slut ingen verklig utjämning förrän man kommer till 100 procents bidrag ty då först försvinna olikheterna.

Nu har riksdagen redan förut slagit in på en annan väg beträffande vägunderhållet, i det att en summa av 150.000 kronor beviljats till utjämning av de värsta ojämnheterna. Efter ansökan hos Kungl. Maj:t erhålles på detta sätt hjälp för de mest tryckta vägdistrikten. Men utskottets betänkande talar icke alls om en annan lindring, som kommit till stånd efter 1912, och det är ett anslag på

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

600,000 kronor för att utjämna skattetrycket på de orter, där kommunalskatt, landstingskatt och vägskatt äro särskilt tryckande. Och med säkerhet kommer man att fortgå på den vägen så länge icke riksdagen kommit till några resultat på grund av kommunalskattekommitténs och vägsattekommitténs arbeten. Men när man nu har den möjligheten att utjämna vägbördan, är det väl bäst att fortgå på den vägen och icke, såsom här föreslås, höja statsanslaget till enskilda väghållare, ty det innebär ingen verklig hjälp.

Utskottet yttrar nu, att det blivit så förändrade förhållanden sedan 1912. Men om ändrade förhållanden föreligga, så finnes ju möjlighet att hos Konungen befallningshavande begära ny uppskattning av vägbesväret. Särskilda nämnden får då fungera och uppskattningen kommer givetvis att stiga ganska betydligt.

Nu begärs här — utskottet framhåller detta i slutet av betänkandet — en ökning av anslaget till 1,350,000 kronor. Men inte kommer det att stanna vid det, utan får man 30 procent d. v. s. jämnt dubbelt statsbidrag, så följer givetvis jämväl ny upptaxering av hela vägbesväret. Ty då man har mera att förvänta från staten så vill man nog nagelfara skarpare. Detta gör, att statsbidraget kommer att ökas vida utöver de här framhållna 1,350,000 kronor.

Jag tror däremot att det är klokare att gå den andra vägen, och dessutom kan jag icke finna något skäl, varför man skall sträva efter att så småningom glida över till att staten skulle övertaga hela vägunderhållet. Ty det är ändå lantbrukarna, som måste utföra det. Det måste vara folk som ha dragare till sitt förfogande för att kunna laga vägarna, och man kan icke vinna något om staten ställer sig som garant; kostnaderna drivas blott upp hur högt som helst, eftersom staten betalar det hela.

Jag tror icke, att man kan lösa frågan om väghållningen annat än genom att tvinga vissa fastigheter att svara härför. Såsom vägstyrelsens ordförande i ett distrikt har jag en sorglig erfarenhet härav. Det mest tröstlösa man kan ha är då vägkassan skall svara för ett visst underhåll och folk icke kan anskaffas, som botar bristerna. Kommer man till dem på hösten och frågar, om de kunna hjälpa en, svara alla: vi hava inte tid nu; vi skola plöja! Och kommer man på vintern, så har folk inte tid då heller. De ligga då ute på körslor i skogarna.

Granskar man utskottets betänkande litet närmare, finner man, egendomligt nog, att hela motiveringen, efter vad man ser, är byggd på den ökade automobiltrafiken, som gör att vägarna böra underhållas av staten. Det är dock egendomligt att man kommer med det skälet vid en tidpunkt då ingen automobiltrafik finns.

Dessutom yttrar utskottet nederst på sidan 4 i betänkandet, att om man icke går föreliggande framställning till mötes, skulle man riskera en verklig olägenhet, enligt utskottets mening »detta kommer att inverka hindrande på anläggandet av nya vägar, enär det icke är osannolikt, att vederbörande väghållningsdistrikt av fruktan för bördan av framtida underhåll draga sig för anläggande av nya vägar». Och detta säges samma år som Kungl. Maj:t — efter att i fjol ha fått

fram en höjning av vägnslaget från 2,5 miljoner till 3,5 miljoner kronor — därutöver äskar ytterligare 1 miljon kronor eller alltså 4,5 miljoner kronor för år 1919 till ombyggnad eller nyanläggning av vägar! Detta skulle således innebära hinder för att anlita anslaget. Nej, anslaget är tvärtom synnerligen eftersökt. Jag har hört efter i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och där ligger det ansökningar inne uppgående till 25 miljoner kronor för innevarande år, och detta motiverar just, varför man vill höja anslaget till 4,5 miljoner. Kan man komma med sådan bevisning i ett utskotts beänkande, då blir det omöjligt att sätta tro därtill. Det är, minst sagt, en sanning med modifikation.

Jag och alla dem, som jämte mig stå som reservanter, äro lugnt försvarade med att det förblir vid det gamla i denna del, varför jag yrkar avslag.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Det var ju ett ganska hårt ord, som den siste ärade talaren använde emot utskottet, då han antydde, att utskottsutlåtandet var sanning med modifikation. Jag får verkligen säga, att, fastän jag drager mig för att säga det, nog var det i den siste ärade talarens anförande något, som kanske kunde framkalla en likartad kritik. I själva verket är denna fråga icke på något sätt så inkrånglad, som den siste ärade talaren ville göra den.

Redan år 1891, då den nya väglagen kom till, stadgades i lagen den principen, att staten skulle med viss procent understödja de väghållningsskyldige, och procenten bestämdes då till en tiondedel. Sedan förgick en ganska lång tid, medan från de vägunderhållandes sida ytterligare statsbidrag krävdes, men det dröjde ända till år 1905, innan riksdagen beslöt att höja statens anpart till tre tjugon-dedelar. Nu hava vi hunnit till år 1918, och nu har äntligen ett riksdagens utskott behjärtat saken och hemställt om en höjning ifrån statens sida till tre tiondedelar.

Om man vill vara fullt sann, kan man säga, att det icke varit någon särskilt hastig ökning i statens bidrag till vägunderhållet. Det har i själva verket gått mycket långsamt. De två skäl, som, enligt min åsikt, bestämt tala för att staten i detta fall bör hjälpa de träda emellan — det gäller ju egentligen ett lantbruksintresse *i stort sett* — det är de skäl, som 1905 års särskilda utskott, vilket behandlade vägfrågan, för sin del anförde.

Det ena skälet, säger utskottet, är det, att vägarna allt mera blivit så att säga ur hela samhällets synpunkt en statsfråga. De hava blivit det, därför att kraven på vägar hava växt så oerhört. Den siste ärade talaren, herr Lindblad, nämnde, att det enda, som utskottet pekat på, var automobilfrågan. Jag ber att få säga, att det är en ganska betydande fråga. Den betecknar icke mera och icke mindre än en helt ny art av samfärdsmedel på dessa vägar, och det finns intet, som så mycket som automobilfrågan just kastat fram kravet på ett helt annat slag av vägar, än vi i många delar av vårt land varit vanå vid. Att den siste ärade talaren mindre välvilligt

Ökat statsbidrag till underhållet av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

Ökat stats-
bidrag till un-
derhåll av
allmänna
vägar m. m.
(Forts.)

uppskattade automobilen, kan jag mycket väl förstå, då jag erinrar mig en episod i denna kammare för några år sedan. Det var, då den ärade talaren för första gången gjorde sin lilla automobilturné. Men jag hade hoppats, att den inverkan, denna hade haft, skulle hava varit den, att talaren varit välvilligare stämd emot automobilerna, än vad som synes av det sista anförande den ärade talaren här hållit.

Den andra frågan, utöver vad jag nu sagt, det särskilda utskottet anført, för att staten skulle mera än hittills stödja vägunderhål- larna i landet, är den, att allting gått så oerhörd i höjden. Priset på de ämnen, som användas vid väglagningar, har ökat i otrolig grad. Arbetet på vägarna kostar nu mångdubbelt mera än år 1901. Detta måste väl ovillkorligen föranleda, att staten bör på helt annat sätt och i helt annan omfattning träda emellan, än vad staten hittills har gjort.

Dessa båda skäl äro efter min mening sådana, att billigheten fordrar, att man tager hänsyn till dem. Nu säger den ärade talaren emot dessa skäl, som redan av utskottet äro anförda, att det vi behöva i vårt land, är en utjämning av vägunderhållet.

Ja, den ärade talaren har alldeles rätt, men det är en annan fråga, en fråga, som står omförmäld i precis samma paragraf, fastän i den senare delen därav, medan utskottet nu ifrågasätter ändring av den första delen. Vi hava verkligen ett tarvligt och obetydligt anslag på 150,000 kronor för utjämning av vägtungan emellan hela det stora Sveriges alla vägdistrikt. Jag får verkligen säga, att med den ärade talarens och med honom likatänkandes uppfattning det borde vara allra naturligtast, att den ärade talaren yrkat på en höjning av detta anslag, så att det i någon mån skulle kunnat verka till denna utjämning, till vilken det nu icke kan verka. Men att taga denna fråga, utjämningsfrågan, till anledning att nu beröva väghållarna ett ökat bidrag av statsmedel, det kan jag för min del däremot icke fatta.

Vidare antydde den ärade talaren — och det säges alldeles tydligt i den av honom omfattade reservationen — att man måste vara mycket försiktig med dessa upprepade mindre höjningar av statsanslaget till vägunderhålningen i riket, därför att det så småningom skulle leda till ett övertagande av väghållningsbesväret i dess helhet av staten.

Ja, ser man denna sak historiskt, så vill det synas, som om faran vore ytterst ringa. Trots alla dessa motioner sedan år 1891 äro vi dock icke uppe i någon annan siffra — även om denna motion skulle vinna kammarens och riksdagens bifall — än att de väghållningsskyldige ha att bära sju tiondedelar av vägunderhållet. Nog synes det mig, som om det sålunda är en mycket avlägsen fara, att på den vägen tvinga staten att övertaga rikets hela vägunderhåll. Denna fara är ju för övrigt fullständigt förebyggd redan därav, att det knappast finnes någon i detta land, som icke har den bestämda uppfattningen, att de nya bestämmelserna, de väntade bestämmelserna rörande vägunderhålningen, komma att läggas på helt annat sätt än de nuvarande och att följaktligen, vad vi här skulle göra genom att öka statsanslaget blott gäller en kort övergångstid, men

att sedan, till följd av vägfrågans allmänna läge, helt andra bestämmelser måste inträda rörande hela denna vägfråga.

Sedermera angives i reservationen, och jag förmodar, att det även var den siste ärade talarens mening, att man egentligen icke bör syssla med denna fråga, därför att man bör vänta tills den kommunala beskattningen och de förändrade grunderna för vägskattens utgörande bliva utredda och framlagda. Jag är verkligen rädd, att den ärade talaren då får vänta mycket länge.

Gå vi först till frågan om den kommunala beskattningens former, är det allmänt känt att nu, efter mångårigt arbete, ett förslag föreligger rörande de särskilda kommunala skatteformerna. Men detta har mött så stora gensägelser ifrån alla håll, att det vill synas synnerligen märkvärdigt, om detta förslag skulle kunna lotsa sig fram och bliva det grundläggande för den nya kommunalskattebördans utjämning.

För övrigt är det en annan sak, nämligen att detta kommunala skatteförslag ännu ingalunda utgör ett avslutat helt. Det skisserar visserligen nya kommunalskatteformer, men för att få det genomfört, erfordras något annat, nämligen nya kommunallagar. Det fordras en fullständig omläggning av hela den kommunala institutionen, för att i denna nya omläggning kunna inpassa de nya, ifrågasatta skattelagarna. Jag tror, att man skall vara ytterst optimistisk för att hava den meningen, att man bör vänta med detta anslag, tills kommunalskattefrågan på det sättet föreligger i utarbetat och klarlagt skick. Vad jag nu sagt om kommunalskattefrågan, gäller nog i stort sett även den nya väglagens ikraftträdande. Även emot det förslaget hava ju riktats de allvarligaste gensagor; och jag tror, att till och med mycket optimistiska personer hava den bestämda känslan, att det förslaget aldrig kommer att bliva grundläggande, då det gäller lösningen av Sveriges vägfråga.

Den ärade talaren, som så mycket fäste sig vid, att det nu egentligen var fråga om utjämning, motsäger sig egentligen själv, ty han säger, att redan nu föreligger en utjämning av vägskatten genom det förslag, som föreligger i tryck om, att staten skall hjälpa träda emellan, då det gäller kommuner med särskilt stor skattebörda. Ty i denna skattebörda, där kommunerna skulle stödjas, inräknas även vägskatten. På sådant sätt har man således på en annan väg just kommit till den utjämning av vägskatten, som den ärade talaren ansåg vara den oundgängliga i detta sammanhang.

Ja, härmed har jag hoppats något hava klarlagt den uppfattning, som utskottet har, och som jag tillätit mig omfatta.

Det finnes ju även en allmän mening, som för övrigt är fotad på mycket naturliga grunder, nämligen att särskilt i dessa tider man bör göra allt vad göras kan för att stödja det svenska jordbruket. Jag vill icke säga, att vägfrågan är en ren jordbruksfråga, men så mycket vågar jag säga, att vägtungan i stort sett är något, som tynger de svenska jordbrukarna mest av alla klasser, och vid sådant förhållande skulle det synas märkvärdigt, om ifrån riksdagens första kammare, när det endast har ifrågasatts att få ett, enligt min uppfattning,

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.

(Forts.)

på rättvisa och billighet fotat krav om ökat bidrag ifrån statens sida till vägunderhåll tillgodosett — det skulle synas mig egendomligt, säger jag, och kammaren på en sådan fråga skulle svara ett bestämt nej.

I förhoppning om att så icke sker, skall jag för min del sluta med att anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Hellström: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talaren framhöll, att det skulle vara en stor risk att bifalla det nu föreliggande utskottsbetänkandet, bland annat därför, att det möjligen skulle kunna leda till att staten komme att övertaga hela väghållningsbesväret. Då vägfrågan för en 8 à 10 år sedan som livligast debatterades här i riksdagen, var det egentligen den frågan, som var föremål för diskussionen.

I första rummet gällde det just den principiella frågan, huruvida staten skulle övertaga väghållningsbesväret eller icke. För den uppfattningen hade anförts åtskilliga skäl, bland annat det, att väghållningsbesväret vore synnerligen betungande i ett flertal landskommuner, och vidare att samma besvär verkat så synnerligen ojämnt i olika delar av landet och att därför den rationellaste metoden för att få en utjämning, där ojämnheter föreläge, vore den, att staten övertog vägunderhållet. Men å andra sidan framhölls med stort eftertryck emot denna uppfattning, att man sannolikt därigenom skulle komma att få ett dyrare vägunderhåll än förut, då icke de enskilde hade intresse av att hålla kostnaden för vägunderhållet nere. Vidare förefanns även den sannolikheten, att kravet på vägarans beskaftenhet skulle bliva mycket större. Dessutom framhölls, att det vore en orättvisa emot städerna, som därigenom skulle uppstå, ty med den stora andelen de hava i statsskatterna, skulle de komma att få en alltför stor del av vägunderhållet, vilket i sin ordning skulle föra därhän, att städerna möjligen skulle kunna göra anspråk på statsbidrag till gatuunderhållet, och detta skulle i sin ordning leda till statsfinansiella konsekvenser, som man icke kunde överskåda.

Hade det varit så, att frågan verkligen hade gällt den sak, som herr Lindblad antydde att den gäller, nämligen att så småningom föra över väghållningsbesväret på staten, så skulle jag för min del icke hava tagit kammarens tid i anspråk för att försöka här försvara utskottsbetänkandet, ty jag går ut ifrån att kammaren nu, lika litet som vid föregående tillfällen, vill frånträda den principiella ståndpunkt, som den alltid intagit, då denna fråga behandlats, nämligen att icke vara med om statens övertagande av detta besvär.

Emellertid ligger lyckligtvis icke frågan på så sätt nu. Det är nu icke fråga om den saken. Det är endast fråga om en enkel praktisk lämplighetsåtgärd, som jag och mina medmotionärer hava ansett vara betingad av de nu rådande alldeles exceptionella tidsförhållandena, som göra, att vägbördan i stora delar av landet tynger hårdare än någonsin. Vi hava därför föreslagit en fördubbling av statsbidraget. Därmed hava vi endast avsett att vinna den fördelen att det syfte, som staten velat fullfölja genom detta anslag, skulle

kunna bättre nås än förut. Staten har, genom att lämna 15 % av kostnaden för underhåll av väg, bro och färja, avsett dels att mildra och dels att i någon mån utjämna väghållningsbördan i olika delar av landet, och man kan icke neka till att detta mål också vunnits, ehuru i ganska otillfredsställande grad.

Det är alldeles givet, att i ett land så stort som vårt och med så olika natur- och kulturförhållanden i landets olika delar och där vägbördan så högst olika trycker i de särskilda orterna, ett procentuellt statsbidrag, som utgår lika för hela landet, icke kan åstadkomma en fullständig utjämning av vägbördan. Nu hava motståndarna till detta förslag begagnat sig av detta förhållande och med synnerligen stor styrka pekat på svagheter i denna metod, och med vägstatistiken i hand har man tagit vissa gränfall och påvisat, att det finnes väghållningsdistrikt, som egentligen icke äro i något behov av att få sin vägbörda minskad, men som genom denna ökning skulle bliva delaktiga av en dylik förmån. På grund härav har man dragit den slutsatsen, att det hela är orättvist och därför icke bör bifallas. Man förbiser emellertid, att denna invändning icke endast träffar det nu föreliggande förslaget utan även det anslag, som nu lämnas till utjämning av vägbördan, och jag skulle vilja säga, att det över huvud träffar alla de statsbidrag, som riksdagen ställer exempelvis till hushållningssällskapens förfogande att utgå med en viss procent av kostnaden. Vi hava många sådana anslag, icke minst på nionde huvudtiteln t. ex. anslagen till boskapspremieringar, svinpremieringar samt alla de olika åtgärderna för höjande av det mindre jordbruket, vilka alla utgå med 50 % av totalkostnaden.

Nu kan ju en höjning av vägbidraget ifrån 15 till 30 % naturligtvis icke åstadkomma en fullständig utjämning av bördan; men det är ganska betecknande, att motståndet emot beviljandet av detta anslag egentligen kommer från representanterna ifrån sådana väghållningsdistrikt, som hava en jämförelsevis lätt vägbörda, under det att representanterna för de distrikt, som hava den tyngsta vägbördan, äro mest ivriga att få en höjning. Visar icke detta, att en höjning verkligen är ägnad att åstadkomma en viss utjämning eller åtminstone en lindring i väghållningsbesväret?

Det är ju alldeles klart, att, om det blir en fördubbling av statsbidraget till vägunderhåll, detta kommer att med största tacksamhet bliva emottaget av och åstadkomma den största lindring just för de mest betungade väghållningsdistrikten. Men det torde väl icke vara så alldeles omotiverat att även taga hänsyn till, att man kan få en verklig utjämning på ett annat område. Vägarna äro väl icke till endast för landsbygden, utan städerna böra väl också kunna bidra till vägunderhållet, och detta göra de ju även nu indirekt genom det lilla bidrag, som nu utgår. Det torde väl icke vara många, som vilja påstå, att landsvägarna äro utan betydelse för städerna. Om lantbrukaren för in sina produkter till närmaste stad eller järnvägsstation för vidare befordran, så är det väl icke han ensam, som har nytta av vägarna. För han sin spannmål till kvarnen för att få den mald, är det icke han ensam, som har fördel av vägen. Och då han-

*Ökat stats-
bidrag till un-
derhåll av
allmänna
vägar m. m.*
(Forts.)

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

delsresandena och andra herrar ifrån städerna och industrisamhällena i sina tunga automobiler susa fram utefter vägarna, så äro de väl icke ule i ärenden av betydelse endast för landsbygden.

Nyss yttrade herr Lindblad, att det vore egendomligt, att utskottet lagt så stor vikt vid automobiltrafiken. Det har emellertid redan av nästföregående talare framhållits, att utskottet med fullt fog framställt denna erinran. Flera Konungens befallningshavande låta nämligen numera i de respektive orterna landsfiskalerna betydligt noggrannare än förut kontrollera vägunderhållet just med hänsyn till automobiltrafiken. Sant är visserligen, såsom herr Lindblad yttrar, att för närvarande är icke automobiltrafiken så värst livlig, men utskottet har heller icke utgått blott från förhållandena, sådana de te sig i år. Naturligtvis har utskottet byggt sitt förslag till höjning av statsbidraget på förhållandena under de därpå följande åren. Nog måste väl såväl herr Lindblad som alla andra vara övertygade om, att denna trafik kommer att utveckla sig på det kraftigaste under de närmaste åren och att den därför av denna anledning kommer att ställa mycket stora anspråk på vägunderhållet. Det förefaller mig då, att om man tager hänsyn till dessa omständigheter och till den stora kostnad, vägunderhållet nu drager, det är mycket lämpligt att riksdagen från och med år 1919 höjer anslaget till vägunderhållet i enlighet med motionärernas förslag.

Jag vill på tal om automobiltrafiken erinra kammarens ledamöter om en episod från början av detta århundrade, nämligen från år 1904, då frågan om ändring av väglagen var på tapeten. Automobiltrafiken hade då icke vunnit så stor utbredning här i landet och många riksdagsmän hade då ännu aldrig åkt automobil. Man fruktade nu det året, att riksdagen skulle införa några restriktiva bestämmelser mot den väntade automobiltrafiken och därför tog en stockholmsfirma och sände ut inbjudning till riksdagens ledamöter att företaga en autombiltur Djurgården runt. Ett mycket stort antal särskilt av andra kammarens ledamöter begagnade sig av denna inbjudning. Jag och många med mig deltog och kommo då första gången i vårt liv att åka automobil. Detta var år 1904. Påföljande år eller 1905 förelåg väglagen till behandling i riksdagen, och då bestämdes det statsbidrag till underhåll av allmän väg, bro och färria, som nu allt fortfarande utgår och varom vi motionärer nu framställt förslag att det skulle ökas. Jag skulle vilja fråga herrarna: har icke utvecklingen av trafiken på våra landsvägar sedan 1905 verkligen tagit en sådan utveckling, att det nu kunde vara på tiden att göra en liten jämkning? Det förslag, jordbruksutskottet nu framlagt till höjning av statsbidraget för att utjämna värtunonen på landet, urtar precis samma procentsats, som riksdagens särskilda utskott år 1905 föreslog. Förhållandena sedan dess äro emellertid så förändrade att jag icke kan inse annat, än att kammaren skulle ha mycket goda skäl att nu bifalla utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Greve W a c h t m e i s t e r, A x e l: Herr greve och talman! Innebörden i den reservation, jag in blanko fogat vid utskottets utlåtande

är i korthet den, att jag icke kan gilla det bortplottrande av statsbidraget, som redan nu sker, och som i fördubblad grad är föreslaget av utskottet. Detta system är för statsverket betungande utan att i minsta mån förhjälpa oss till bättre vägar, vilket jag anser böra vara målet för statens hjälpande verksamhet uti ifrågavarande fall.

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

Det program som allt fortfarande föresvävat mig i vägfrågan är: ett glest nät av vägar, vilka byggas och underhållas av staten, utgörande huvudvägar i vissa huvudriktningar och bildande en stomme för vårt lands vägar i övrigt. Det kan ju dröja en mycket lång tid innan det programmet förverkligas, men detta strävande bör vara slutmålet för vår vägpolitik.

Jag har velat avgiva denna min åsikt i saken.

Herr Jönsson: Herr greve och talman! Det må kunna anses berättigat att denna fråga skärskådas även från de mindre lantbrukarnas synpunkt. Den föreliggande motionen, som avser höjning av statsbidraget för byggande och underhåll av allmän väg, bro och färja till $\frac{3}{10}$ av uppskattade kostnaden, är enligt min uppfattning av behovet påkallad.

Då utskottet i sin motivering åberopar 1905 års särskilda utskotts utlåtande i anledning av då väckta motioner om förhöjning av statsbidraget, vilket utlåtande på ett kraftigt sätt hävdar behovet av en ökning av samma bidrag, kan jag fullt ansluta mig till utskottet. I berörda av särskilda utskottet avgivna betänkande säges bland annat, att »det nu till en tiondel begränsade ordinarie statsbidraget icke motsvarar tidens och utvecklingens krav». Resultatet av motionärernas hemställan vid 1905 års riksdag blev genom sammanjämkning, att det ännu gällande statsbidraget av $\frac{3}{20}$ fastställdes.

När man redan av 1905 års särskilda utskotts uttalande i ämnet finner behovet på goda skäl grundat för en ökning av statsbidraget, vad har man icke då anledning att säga i nuvarande tid? Jag vill i detta avseende instämma med utskottet, då utskottet pekar på denna synpunkt i sin motivering. Den närvarande för alla samhällsklasser svåra tiden har givit giltig anledning snart sagt från alla håll till framställningar om kraftigare hjälp från statsmakterna. Men en sådan hjälp är enligt reservanternas mening i detta fall obehörlig. Den uppfattningen kan jag ej begripa, ej heller stödja. Den, som är förtrogen med förhållandena å såväl den rena landsbygden som i därvarande industrisamhällen, vet alltför väl att vägtungan för båda parterna — lantbrukare och köpings- eller municipalsamhällets befolkning — är kännbar. När man tager del av utskottets tablå över vägskatten, måste man bliva övertygad om att det nog för många — isynnerhet gäller detta arbetare — är svårt att skaffa penningar till denna skatt.

Vad jordbrukarnas naturaprestationer angår vill jag nämna, att Hallands läns landsting förra året fann det nödvändigt att framflytta vägsynerna en månad för att därigenom tillgodose ännu viktigare göromål vid jordbruket.

Ökat stats-
bidrag till un-
derhåll av
allmänna
vägar m. m.
(Forts.)

Väglagningen är ej heller numera en så enkel sak. På de flesta ställen i de södra provinserna godkännes icke grusning utan väglagningsmaterialen måste vara makadam. Att anskaffa denna makadam har medfört ett drygt och kostsam arbete, isynnerhet på den senare tiden, då svårigheterna att erhålla stenkol och smörjolja, såsom herrarna veta, varit nästan oöverbinnerliga. Prisen å dessa förnödenheter är ej skäl att ens tala om! Likaså har det varit mycket svårt att anskaffa det extra arbetsfolk, som alltid behöves vid stenkrossning. Orsaken till denna svårighet får huvudsakligen tillskrivas bränslekommissionen, som tagit arbetarna ut i skogarna. Men som ingen lär vilja förneka detta faktum behöver jag ej framdraga flera bevis för att kostnaderna för naturapiestationerna vid vägunderhållet oerhört stigit. För att ytterligare belysa detta sakförhållande vill jag dock nämna, att det vägdistrikt, jag tillhör, år 1916 bortarrenderade underhållet å en väg för vilken väggassan hade underhållsskyldighet. Detta skedde för en tid av fem år. Entreprenören har redan i slutet av förra året kommit med en begäran om förhöjning med 25 procent av det årliga beloppet på grund av de ökade omkostnaderna.

Det bör i detta sammmanhang även erinras om att utom de vägar, till vilkas underhåll staten bidrager, finnas en mängd byvägar, som den enskilde jordbrukaren har att underhålla, och vilka kräva mycket arbete och kostnad.

Jag vill i likhet med utskottet hävda den uppfattningen, att vägväsendets behöriga skötsel måste betraktas som ett allmänt statsintresse och att det följaktligen bör vara berättigat att jordbrukaren får åtnjuta något ökat bidrag av staten.

Fordringarna å vägunderhållet äro i närvarande stund stora, och jag må säga, att det från automobilägarnes sida måhända ställes alltför stora krav i detta hänseende.

Vad beträffar herr Lindblads anförande, så har han icke alls tagit hänsyn till den oerhörda fördyring av de materialier, vilka för väglagning erfordras. Redan av 1905 års särskilda utskott påpekades, att priserna därå stigit. Och om en höjning av statsbidraget då var grundad, så är den väl nu detta i än högre grad.

Emellertid ber jag, herr greve och talman att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson. A a by: Endast några få ord! Jag anser mig nämligen icke kunna underlåta att något bemöta utskottets motivering.

Denna nu föreliggande motion är enligt mitt förmenande ganska typisk, och fullt tidsenlig är den också i så måtto, att man utan att egentligen göra närmare reda för det verkliga behov, som här påstås föreligga, helt enkelt hemställer om ett dubbelt statsbidrag och sedermera erbjuder detta åt en viss samhällsklass, de svenska jordbrukarna. Till dem säger man: ni behöva säkert dessa penningar. Varen nu så goda och tagen dem av statsmedel!

Jag förstår så innerligt väl den vackra gesten och jag tror visst.

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

att jordbrukarna tacksamt skola taga emot vad de i den här vägen kunna få. Men för min del anser jag min plikt vara att först ställa till mig den frågan: är det verkligen av behovet påkallat att göra en så betydande statsutgift som det här är fråga om?

Och sedan får jag säga: de gåvor, som vissa klasser och särskilt de svenska jordbrukarna då och då erhålla, dem har jag redan förut från denna plats varnat emot, ty jag tror, att de komma att bli ganska dyrbara i längden. Det kommer säkert att krävas gengåvor. Men fränsett detta hemställer jag gent emot vad den ärade talaren på dalabänken yttrade: kan man verkligen säga, att denna fråga icke är av den betydelse, som den förste ärade talaren ansåg? Jag hänvisar i sådant avseende till vad utskottet ganska lättvindigt yttrar i sista stycket av betänkandet: »Utskottet anser sig slutligen böra framhålla, att bifall till motionerna förutsätter en ökning av nu utgående ordinarie statsbidrag med 1,350,000 kronor, varom utskottet i anledning av därom väckt motion kommer att avgiva särskilt utlåtande», etc.

Det gäller sålunda en ökning av icke mindre än 1,350,000 kronor i hittills utgående anslag. Och det tager man så lättvindigt. Då kan man ju också förstå, hur det kan komma sig, att samme ärade talare på dalabänken uttalade sig emot det redan befintliga anslaget, som han betecknade med orden »ett tarvligt och obetydligt anslag på 150,000 kronor».

Jag tror, att det föreligger verkligen intet behov att öka detta anslag såsom man här föreslår. Jag tror, att olyckan med våra vägförhållanden icke ligger i den direkta tunga, som trycker de väghållningsskyldiga, utan den ligger i den oerhörda ojämnhet, varmed kostnaderna drabba de enskilda väghållarna och den avhjälps icke på detta sätt, såsom jag upprepade gånger framhållit. Tvärtom anser jag, att det kommer att motverka en behörig utjämning av denna kostnad, att nu bevilja detta anslag. Ej heller anser jag anslaget vara av behovet påkallat, varför jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Jag kan icke underlåta att med ett par ord bemöta den siste ärade talaren. Han nämnde först i sitt anförande, att det här var ett typiskt sätt att väcka motioner och behandla vissa frågor. Han säger, att man drar fram en siffra och så fördubblar man den utan hänsyn till föreliggande förhållanden. Jag tror, att det är fullkomligt tvärtom. Här har ett behov växt vissa klasser över huvudet, och för att giva en lindring i deras ställning till detta behov kommer man med ett anslag, som sannerligen icke täcker behovet även med den fördubbling, som ifrågasatts. Det är således enligt min mening fullkomligt motsatsen till vad den siste ärade talaren skisserade.

Vidare varnades här för de gåvor, som i dessa tider bjudas lantmännen. Ja, det har den siste talaren många gånger gjort i denna kammare, på samma gång som han förklarar, att lantmännen vore i särskilt betryckt ställning. Jag får nu verkligen säga, att jag

Ökat stats-
bidrag till un-
derhåll av
allmänna
vägar m. m.
(Forts.)

aldrig har sett detta som en gåva till lantmännen och det redan av den anledningen, att det icke blott är lantmännens intresse det här är fråga om, utan en stor del av det svenska folkets i övrigt. Men det kan så mycket mindre vara en gåva, som jag för min del sökt klar- göra — och åtminstone hoppas jag, att en och annan funnit, att jag därvid kommit med ganska starka bevis — att det uteslutande är ett stödande av de väghållningsskyldige, som ofrivilligt kommit inför så tyngande förhållanden, att vanlig bill ghet fordrar ett så lant stöd. Det är således efter mitt begrepp ingalunda någon som helst gåva. Det är uteslutande ett fortgående efter en princip, som i svensk lag redan är känd och befast.

Vidare gjordes en erinran till mig om att jag kanske mindre vördnadsfullt har behandlat den anslagssiffra, som i svenska riks- staten uppförts för att utjämna de ekonomiska förhållandena mellan Sveriges olika väghållningsdistrikt. Ja, jag ber om ursäkt, om jag i det fallet på något sätt förgått mig, men det må ursäktas mig, om jag allt fortfarande anser, att ett belopp av 150.000 svenska kronor, för det syftet är synnerligen litet. Jag tillåter mig vidhålla detta, trots den siste ärade talarens påpekande.

Herr Lindblad, Ernst: Av den siste talarens anförande är det ju tydligt, att detta anslag icke förslår, då det enligt hans för- menande finnes mycket större behov. Och vad blir då konsekven- sen? Jo, beviljar man nu de 30 procenten, så komma under närmast följande år nya vägmotioner om ytterligare höjning att väckas, ty detta blir inte nog. Här har blivit en allmän strävan att lägga på *statens* skuldror en massa bördor, så att staten skall bekosta allt. Men då frågar jag: Är det ändå icke tillbörligt, att jordbrukarna i första rummet få svara för det väsentliga av vägunderhållet, dessa som slita vägarna dagligen. Kan man anse rättvist, att t. ex. ett justitie- råd i Stockholm, som aldrig far på landsvägarna, skall bidraga här- till, eller att exempelvis assurancesbolagen, sjöfartsnäringsen och såda- na, som huvudsakligen ha sitt säte i städerna, skola bidraga till un- derhållet i någon högre grad? Det finnes ett statsintresse härvidlag, det erkänner jag, men huvudbördan skall läggas på landsbygden, som sliter vägarna.

Herr Holmquist talade i sitt första anförande om, att han ville stödja Sveriges jordbrukare. Ja, jag gillar alla lojala sätt härför, men icke att man låter vägentreprenörerna genom sammanslutnin- gar plocka till sig oskäligen betalning.

Jag träffade en lantbrukare från Kopparbergs län, där han satt som arrendator. Han kom från mellersta Sverige. Där har man ju för vägunderhållet använt sig av entrepenadssystemet och påstår sig få det billigt. Jag frågade, vad man tjänade på det. Jo, man för- tjänade 20 kronor per enbetshäst före kriget, det var icke för mycket räknat. Men nu antager jag, att det går till 30 eller 40 kronor för enbetshäst. Är det rim och reson att på det sättet understödja Sve- riges lantbrukare, de som ändå slita vägarna mest?

Jag har framför mig liggande en redogörelse för inkomstskatten

i hela Sverige, den utgör för städerna 81 miljoner och 31 miljoner för landsbygden. Jag frågar: är det rätt, att man med dessa 81 miljoner, som upphämtas från städerna, skola särskilt premiera svenska jordbruket? Jag tror man bör stanna vid att Sveriges jordbrukare få hålla sig till de 31 miljonerna och finna sig i vägunderhållet, ty detta lägger icke någon orimlig tunga på jordbruket.

Ökat statsbidrag till underhåll av allmänna vägar m. m.
(Forts.)

Herr Gustafsson: Herr greve och talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna debatt, men då här fällt ett par yttranden, som jag icke anser böra stå obesvarade, skall jag säga några ord i själva huvudfrågan.

Här tyckes striden stå mellan utskottsmajoriteten och reservanterna, mellan vad som är ett statsintresse och ett lantmannaintresse. Vad som gäller lantmannaintresset kan först och främst sägas ifrån. Jag tror, att Sveriges lantbrukare äro tacksamma för att slippa taga emot gåvor av staten för att de sköta sina egna intressen. Men vad angår statsintresset tror jag, att man bör noga överväga, om de $\frac{3}{20}$, som nu tillskjutas av statsmedel, verkligen täcka den del av underhållet, som berör statens intresse. Därvidlag hänvisar jag endast till vad som hänt under senaste tid. Om vi tänka på alla de vapenövnningar, som försiggått och de transporter av trupper på de allmänna vägarna, av artilleri och vapen m. m., som skola gå fram över landsvägarna, och när då den som har landsvägsunderhållet om hand, får se vad detta betyder i en ojämförligt svår terräng och under en synnerligen svår tid, då skulle man knappt våga säga, att $\frac{3}{20}$ eller 15 % av denna kostnad täcker det statsintresse, som krigsmakten här har. Dessutom är det även ur den synpunkten ett svenskt statsintresse, att lantmännen kunna transportera sina produkter till närmaste järnvägsstationer eller städer. Då det är så länge sedan denna fråga kom upp, att man redan 1905 åberopade behovet härav och föreslog, att $\frac{3}{10}$ eller 30 % skulle betalas av staten, får man verkligen säga, att det kunde tyckas berättigat att denna fordran tillgodoses nu.

Herr greve och talman! Med dessa ord har jag endast velat säga, att jag sluter mig till dem som önska, att utskottets förslag måtte antagas, och jag ber dem som tala emot detta förslag betänka sig mer än en gång, ty det gäller verkligen ett sant riksintresse. Skulle vi däremot fortsätta att gå den väg, vi gått förut, och avslå detta krav, vad blir följden? Jag kan icke fatta annat än att den linje, som av föregående talare skisserats, nämligen att staten skulle övertaga hela väghållningsbesväret, blir följden i framtiden. Den linjen är jag icke beredd att understödja, ty jag anser, att i fortsättningen böra lantmännen hava 50. kanske 60 eller 70 % av vägunderhållet på sin lott, och därför är det jag förordar utskottets förslag i denna fråga.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ökat stats-
bidrag till un-
derhåll av
allmänna
vägar m. m.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 16 hemställt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 58.

Ifrågasatt
företrädesrätt
för arrenda-
torer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning inlösa
desamma.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om meddelande av vissa bestämmelser utöver nu gällande villkor vid försäljning av kronoegendomar.

I två särskilda inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisade likalydande motioner, nr 27 i första kammaren, av herr *Johan Nilsson* m. fl., och nr 31 i andra kammaren, av herr *Olsson* i Broberg m. fl., hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vid försäljning av kronoegendom utom nu gällande villkor låta bestämma, att, sedan kungl. domänstyrelsen åsatt till försäljning beslutad sådan egendom bestämt saluvärde, densamma skulle hembjudas arrendatorn till inlösen för det åsatta värdet mot betalningsvillkor, som nu vore gällande, samt att, därest egendomen stycades och de olika lotterna åsatts särskilda saluvärden, egendomens arrendator skulle förbehållas företrädesrätt till den av lotterna, som han önskade förvärva mot det åsatta värdet.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande av angiven orsak hemställt, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Nilsson, Johan: Herr greve och talman! Som av utskottsutlåtandet framgår, är det icke första gången, som denna fråga är föremål för riksdagens behandling. Motioner i liknande syfte ha väckts tidigare, utan att hava vunnit riksdagens bifall, och av jordbruksutskottets utlåtande att döma lär det väl icke heller finnas större utsikt att denna gång få motionen igenom. Det är egendomligt, att icke jordbruksutskottet ens under de förhållanden vi nu leva i har sinne för att bereda den kategori av jordbrukare det här gäller

en något tryggare ställning. Det är ett osäkerhetstillstånd, som blir rådande för de kronoarrandatorer, som komma i den belägenheten, att deras innehavda arrenden möjligen komma att försäljas. Det är för dem ganska obehagligt. Man måste ju erkänna, att kronoarrandatorerna hava, jämfört med arrendatorer hos privata godsägare en förmånsställning däri, att då deras kontrakt är ute, hava de förmånen av optionsrätt, så att de kunna få arrendet tillbaka till ett pris, som åsättes av domänintendenten och tvenne uppskattningsmän, som utses en av landstinget och en av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, vilken nämnd man får förutsätta består av opartiska och sakkunniga personer. Utskottet upprepar sina yttranden från tidigare år och säger bland annat: »Det är tydligt, att vid dessa avhändelser, då ej ovanberörda egnahemsintresse spelar in, i stället rent ekonomiska synpunkter äro och böra vara avgörande.» Det är ju nämligen så, att mindre egnahemsinnehavare, torpare och dylika få i regel köpa till de värden, som åsättas av uppskattningsnämnden. Men så fort själva huvudarrendatorn skall få köpa egendomen, skall försäljningen åtminstone efter nu gällande bestämmelser ske på offentlig auktion. Det är dock ofta ganska liten skillnad på innehavaren av stamhemmanet och de torpare, som sitta runt omkring honom. Det är ju ganska hårt, att dessa, som sitta runt omkring, kanske efter betydligt kortare tid skola få köpa till åsatta värden, men han själv utsätts för den konkurrens, som kommer från utomstående.

Vidare säger utskottet: »Då sålunda staten i dessa fall söker ernå försäljningssummor, vilka fullt ut motsvara fastigheternas verkliga värde, torde utan tvivel detta intresse bli va bäst tillgodosett genom den hittills rådande ordningen med fri tävlan mellan spekulanter å offentlig auktion.» Det är ganska egendomligt, att då jordbruksutskottet har denna uppfattning, när det gäller försäljningen av kronoarronden, utskottet icke även kommit fram med förslag att bortarrenderingen skulle ske på samma sätt. Ty även härigenom tror jag, man skulle få fram en statistik, som skulle visa, att staten på det viset vid vissa tillfällen kommit till högre arrendesummor, än nu är förhållandet. Men det har icke hörts av förslag i den vägen, och som jag hoppas kommer det icke heller fram.

Vidare förebringar utskottet en statistik, som visar, att de köpeskillingar, som försäljningarna inbringat under åren 1909—1913, betydligt överstego de saluvärden, som uppskattningsnämnden åsatt de försålda gårdarna. Ja, denna statistik kan ju se bra ut, men jag tror, att man icke skall fästa sig allt för mycket vid den, ty förhållandet är det, att uppskattningsnämnderna hava endast att åsätta dessa egendomar ett minimipris, och då de veta, att egendomarna skola gå på offentlig auktion, kan det ju hända, att detta i någon mån bidrager till, att de icke sätta dessa värden så högt, som de skulle göra, om de visste, att arrendatorerna skulle köpa efter dessa åsatta värden.

Vidare befarar utskottet, att vissa arrendatorer skulle, om de finge köpa för billigt, utnyttja detta i spekulations- och vinstsyfte, exempelvis genom styckning och utbudande till förnyad försäljning

*Isfrågasatt
företädesrätt
för arrenda-
torer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning inlösa
desamma.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
företrädesrätt
för arrenda-
torer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning intäsa
desamma.
(Forts.)*

av de förvärvade egendomarna. Det kan ju hända, att sådana fall skulle förekomma, men jag tror i allmänhet, att man kan bortse från detta förhållande.

Utskottet har sedermera fortsatt med sin statistik och visar för åren 1914—1917 samma förhållande som för de föregående åren, nämligen att köpeskillingarna överstigit de åsatta värdena. Men det är ett särskilt förhållande, som ju kan bidra till, att denna statistik är missvisande, och det är att värderingen av dessa egendomar verkställdes två å tre år innan försäljningen ägt rum, och med den allmänna stegring, som nu varit på egendomarna i allmänhet, kan man lätt tänka sig, att köpeskillingarna hava kommit att i någon mån överskrida värderingssummorna.

Sedan kommer utskottet ytterligare med en statistik, som visar, att en viss procent av arrendeinnehavarna har kunnat köpa sina arrendeställen. Men man finner av denna statistik, att vissa år ända till 70 % måst frånträda desamma. Det synes mig, som om jordbruksutskottet efter att hava förebragt denna statistik, skulle hava kommit till en helt annan slutsats än det kommit. Hade utskottets ledamöter haft hjärtat på rätta stället, skulle de säkerligen kommit till annat resultat. Det är något rent upprörande detta, att över 70 % skola nödgas på grund av förhållanden, som de rådande, köras bort från hus och hem. I dessa tider, då man försöker på allt möjligt sätt genom kommittéer och kommissioner komma fram med förslag, som skola gynna jordbruket och göra det så lönande som möjligt, vill jag påpeka, att ingenting bidrager mer härtill än att jordbrukaren får sitta under någorlunda trygga förhållanden, och denna trygghet, som kronans arrendatorer ha förmånen att sitta i, tages bort därigenom, att de icke få ha förmånsrätt att köpa efter de värden, som åsättas av uppskattningsnämnderna. Man skulle ju kunna tänka sig, att Kungl. Maj:t, även om kamrarna avslå nu förliggande motion, skulle komma fram med förslag i det syfte, motionen avser. Jag fäste mig särskilt vid en tidningsnotis, som jag såg i går, där man fann, att Kungl. Maj:t hade lämnat sitt medgivande till, att ett visst fideikommiss skulle försäljas, nämligen Brokind i Östergötland, då nämligen Kungl. Maj:t stipulerat, att köparen skall förbinda sig till att försälja vissa delar av egendomen till nuvarande arrendatorer mot ett pris, som, där överenskommelse ej kan träffas, skall bestämmas av en nämnd, bestående av domänintendenten i Östergötlands län samt två personer, en utsedd av köparen och en av arrendatorn i fråga. Här ser man, att Kungl. Maj:t nu har en helt annan syn på dessa ting än jordbruksutskottets ärade ledamöter. Här hava dessa arrendatorer en betydligt gynnsammare ställning än statens arrendatorer, därigenom att de få utse den ene uppskattningsmannen själva.

På grund av vad jag nu anfört, tillåter jag mig, trots utskottets enhälliga avstyrkande av min motion, yrka bifall till densamma.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Jag får säga, att då den senaste talaren yttrade, att med hänsyn till innebörden av

den förebragta statistiken det ville synas, som om utskottet icke haft hjärtat på rätta stället. tror jag mig hava rätt att åtminstone för min del säga, att skulle utskottet ha dömt uteslutande efter vad hjärtat velat säga, skulle utskottet mer hava närmat sig denna motions allmänna syfte än nu, då utskottet lagt denna fråga på vanlig ekonomisk grund och på densamma tillämpat vanliga ekonomiska lagar och maximer.

Det är ju så, att det finns två olika linjer, då det gäller att avyttra statens fastigheter av här ifrågavarande slag. Den ena är klarlagd i kungl. kungörelsen av den 7 oktober 1913. Den gäller frågan om försäljning av egnahemslägenheter. Det, som egentligen bestämmer staten vid den försäljningen, är naturligtvis icke rent ekonomiska synpunkter, utan det är vad som sagts i detta utskottsutlåtande och av denna kammare förut, särskilt sista gången detta ärende behandlades: Det är mera socialpolitiska synpunkter. Det gäller små lägenheter, det gäller lägenhetsinnehavare, som i många fall äro obemedlade, och i bästa fall mindre bemedlade, och det stora syftet med sådana försäljningar är att skaffa dem ett eget litet hem. Med avseende å de stadganden, som där gälla, är att märka, att arrendatorer av sådana lägenheter, om de över huvud taget uppfylla de kvalifikationer, som andra egnahemsinnehavare skola ha, hava precis samma ställning som dessa andra, nämligen rätt att få lägenheterna sig hembjudna, när arrendetiden är slut. Det är på intet sätt någon skillnad mellan arrendatorer, torpare eller andra lägenhetsinnehavare, de hava alla samma ställning, om de uppfylla samma fordringar.

Men det finnes också ett annat slags fastighetsförsäljningar och det är de, som den ärade motionären avser. Det är naturligtvis större fastigheter med arrendatorer av helt annan kaliber än vanliga arrendatorer av mindre lägenheter för att bilda egna hem. På den frågan kan staten icke lägga den socialpolitiska synpunkten, utan på den måste läggas den rent statsekonomiska. Staten måste fordra att, då dessa egendomar säljas, staten får vad den rätteligen bör ha, då den avyttrar fastigheter. Då kan man fråga: Finnes det över huvud taget någon annan väg att gå än att låta staten laga under ekonomisk konkurrens, vad staten bör få för en sådan fastighet. Tillföre har utskottet utgått från den synpunkten, kammaren har gillat den åskådningen, och jag hoppas, att kammaren icke frångått sin uppfattning.

Nu säger den ärade talaren, att man bort med hjärtansynpunkten framför sig kunna laga så, att dessa egendomar uppskattas av uppskattningsmännen på sådant sätt, att det skulle kunna vara tillräcklig garanti för, att staten finge vad den ekonomiskt sett bör ha. Men det har verkligen visat sig vara stora svårigheter i den vägen. Den ärade motionären nämnde visserligen, att nuvarande uppskattning kanske icke går riktigt så som den skulle gå, därest man icke hade den där auktionen, som hägrar, utan att man då skulle uppskatta till ett högre minimum, om detsamma skulle ligga till grund för övertagande av äganderätten. Jag tror över huvud taget icke

*Ifrågasatt
företrädesrätt
för arrenda-
torer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning inlösa
desamma.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
företrädesrätt
för arrenda-
torer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning inlösa
desamma.*
(Forts.)

att staten har någon annan väg att gå än att låta den offentliga konkurrensen bestämma värdesättningen på fastigheterna. Det fanns en anledning till verklig klagan från arrendatorernas sida och det var, då auktionsvillkoren voro så ställda, att fastigheten samtidigt bjöds ut på två olika ställen. Det var naturligtvis omöjligt för arrendatorn att vara med på båda ställena och göra sina bud på sådant sätt, att han icke konkurrerade med sig själv. Numera är detta borttaget. Arrendatorn kan nu, då auktionen hålles endast på ett ställe, göra de rättigheter gällande han vill.

Den ärade motionären vände sig mot den statistik, som utskottet presterat och som visar, att det icke är så dåligt ställt med arrendatorerna, då det gäller att övertaga äganderätten till arrenderade fastigheter. Den visar att av de å auktion försälda kronoegendomarna hava av vederbörande arrendatorer inköpts: år 1913 c:a 43 %, år 1914 c:a 50 %, år 1915 c:a 34 %, år 1916 c:a 30 % och år 1917 c:a 45 %. Den ärade motionären nämnde, att detta var en mycket dålig statistik, vilket skulle bevisas av att icke mindre än hälften måste frångå sina arrenden. Ja, men nog finnes det mångfaldiga andra anledningar att icke inropa en arrenderad fastighet än att man över huvud taget icke kan det på grund av ekonomisk konkurrens. Det finnes, förmodar jag, på detta liksom på andra områden en hel del personliga omständigheter och krav, antingen vill man sluta på grund av ålder, eller till följd av andra omständigheter låta sitt arbete gå andra vägar än att fortsätta på jordbruksområdet. Jag kan sålunda icke finna annat än, att denna statistik visar, att ett betydligt antal svenska arrendatorer av kronoegendomar verkligen på auktion kunnat ropa in dem och sedermera besuttit dem med full äganderätt. Det är min uppfattning om vad denna statistik innehåller.

Ja, herr greve och talman, jag har ingenting vidare att säga. Då jag icke kan finna, annat än, att föreliggande fråga nu befinner sig i fullkomligt samma skick som den förelåg, då den förra gången behandlades av kammaren, tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets utlåtande.

Herr Å kesson, Nils: Den föregående ärade talaren nämnde två olika vägar att tillämpa, när det gäller försäljning av statens fastigheter. Å ena sidan var det sådana, där det gällde att skapa egna hem och alltså av mindre omfattning. Då tillämpades den s. k. hembudsrätten. Men då det gällde större egendomar, måste de försälas å offentlig auktion, för att staten skulle få det mesta möjliga för dem. Detta är ju alldeles riktigt. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att, enligt gällande förordning, endast de statens fastigheter skola försälas, vilka icke betinga högre årliga arrenden än 600 kronor. Nu ligger det, tycker jag, en ganska hårfin skillnad mellan när det gäller ett eget hem eller ett litet hemman, som betingar 600 kronor i arrende; åtminstone enligt skånska förhållandet blir det icke någon stor åtskillnad. Nu betalas 40, 50 ja ända till 60 kronor per tunnland, och alltså skulle en areal om c:a 10 tunnland betinga 600 kronor i arrende. Anses det för stort att kallas eget

hem? Enligt min uppfattning kan det icke, om man över huvud taget skall tänka sig att en person skall kunna existera av ett eget hem, hava en mindre omfattning.

Beträffande den statistik, som utskottet anfört på sidan 8 är det något, som på mig verkar raka motsatsen till vad utskottet vill bevisa, och det är precis detsamma som herr Nilsson påpekade, nämligen att så och så många måst gå ifrån sina hem. Häremot invände den ärade talaren, att det naturligtvis kan finnas olika anledningar till detta, och häri ligger ju en sanning. De kunna ägna sig åt annan verksamhet; men i de flesta fall torde det vara så, att de egendomar, som vid försäljning gå ifrån arrendatorerna, äro sådana, som blivit synnerligen väl skötta och därför eftertraktas av andra spekulanter. Då man säger, att egendomar skulle kunna utnyttjas i spekulations-syfte, ifall arrendatorn finge hembuds rätt, undrar jag, om det icke verkar mer i den riktningen med det sätt som nu tillämpas. Man har hört exempel på att spekulanter gått i vägen för en arrendator, som suttit många år på en liten egendom, som han mottagit i dåligt skick, med dåliga hus och byggnader och marken odränerad. Då han sedan suttit där i förlitande på att komma i åtnjutande av sin optionsrätt och satt allt i synnerligen gott skick och haft sin utkomst av egendomen, har domänstyrelsen av en eller annan anledning beslutat att egendomen skall säljas, och då har han icke någon optionsrätt eller hembuds rätt. Han har måst gå ifrån egendomen och med stor smärta se sitt arbete bortkastat. Jag tycker icke, att det ligger någon rättvisa i detta, utan snarare förmenar jag, att större rättvisa skulle komma till synes, om den väg tillämpades som motionären föreslagit.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Lindblad, Ernst: Det förfaller, som om den siste talaren ville uttala, att det i allmänhet blott förekommer försäljning av mindre egendomar om kanske 6, 8 å 10 tunnland. Detta är visst icke fallet, utan det gäller ofta värdefulla egendomar av ända till 50 å 60,000 kronors värde, och sålunda skulle man giva även dessas arrendatorer rättighet att inköpa egendomarna till det uppskattade värdet. Om man endast fäster sig vid de två sista raderna på sid. 7, visar denna statistik tydligt och klart, att under år 1916 saluvärdet översteg uppskattningsvärdet med 20 % och år 1917 med ända till 40 %. Är det rimligt att, när uppskattningen kommit att stå så lågt under vad andra kunna betala för egendomen, arrendatorn plus den fördel han har i optionsrätten till *arrende* även skulle få optionsrätt till *köp*. Det kan icke vara riktigt. För det att man fått en fördel, skall man väl icke givetvis ha två!

Jag ber även att få framhålla, att, om arrendatorerna skulle få optionsrätt till köp denna bestämmelse mången gång skulle hindra en välbehörlig styckning av egendomar. Uppskattningsmännen skulle komma i kollision med arrendatorn, vilken skulle säga: varför skall denna egendom styckas, den vill jag köpa till det uppskattade värdet, låt bli att stycka den, så att jag kan komma i åtnjutande av mitt

*Ifrågasatt
företrädesrätt
för arrendatorer av krono-
egendomar att
vid försäljning
inlösa
desamma.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
företvädesrätt
för arrenda-
torer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning inlösa
desamma.
(Forts.)*

gamla innehav. Detta skulle inverka störande på uppskattningens gång, så att styckning, som eljest kunde komma till stånd, i många fall icke skulle ske, därför att den kunde anses förfördela arrendatorns rättigheter. Jag tror, att det är bäst som det är.

Den förste talaren, herr Nilsson, framhöll, att, då det gällde ett fideikommiss i Östergötland, regeringen hade varit mänskligare än jordbruksutskottet. Jag vill först då erinra om, att utskottet varit enigt; och vidare att det kan gälla annat i fråga om upphävande av en egendoms natur av fideikommiss än i fråga om dessa kronodomäner. Jag vet t. ex. icke, om det gäller alla arrendatorer i Brokind eller endast de mindre, och i det senare fallet är det ju blott att införa samma optionsrätt, som nu finns, då det gäller torpare på kronodomäner. Jag ber att få erinra om, att de som blivit arrendatorer under fideikommiss icke ha en aning om att egendomarna skola komma att försäljas. Men varje kronoarrendator vet, att han riskerar, att egendomen vid arrendetidens slut kan bli föremål för styckning, och han har sålunda endast att foga sig i nödvändigheten. Det är icke något nytt för honom, utan han vet, när han tillträder arrendet, att han får sitta i 20 år, men han vet ingenting om framtiden, såvitt det icke gäller arrende, ty då har han rätt till option.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Johan: Den ärade talaren på Dalabänken sade, att man uteslutande fick se denna fråga ur ekonomisk synpunkt, och det kan ju hända, att denna krassa synpunkt dominerat inom jordbruksutskottet, då det fällde sitt utslag i denna fråga. Men det gäller också en ekonomisk fråga för arrendatorn, det gäller för honom att icke bli berövad frukten av ett mångårigt arbete, som han nedlagt på jordbruket.

Herr Lindblad sade, att arrendatorn vet, att egendomen, när han frånträder arrendet, kan bli föremål för styckning. Men det är icke alltid han vet detta. Ty om uppskattningsmännen komma till det resultatet, att egendomen bör giva högre arrende än 600 kronor, kunna de föreslå egendomen till förnyad bortarrendering, och det vet arrendatorn icke om. Detta osäkerhetstillstånd bidrager till, att dessa egendomar bli betydligt sämre skötta än om arrendatorerna vid arrendetidens slut bleve tillförsäkrade inköpsrätt.

Herr Holmqvist sade vidare, att det vore nödvändigt med den fria konkurrensen. Men jag fick aldrig svar på den frågan, varför man då tillämpar optionssystemet vid bortarrendering. Det är då lika viktigt för staten att komma upp till den högsta siffran. Vidare sade herr Lindblad, att den statistik, som utskottet presterat vore riktig. Jag vidhåller, att egendomarna under sista åren i allmänhet stigit med den procent, som där åberopas, och då värderingen verkstälts två, tre år tidigare, kan man säga, att statistiken är oriktig. Jag tror att man i allmänhet skall kunna finna en domänintendent och uppskattningsmän som kunna åsätta egendomarna rättvisa vär-

den, och man bör kunna komma in på den vägen, att arrendatorn vederfares den rättvisan att få köpa efter det åsatta värdet.

Herr Lindblad, Ernst: Den siste talaren interPELLERADE mig, varför man icke tog bort optionsrätten till arrende. Jag vill då erinra om något, som han känner lika väl som jag, nämligen att detta många gånger varit ifrågasatt, och kanhända blir det en vacker dag nödvändigt att göra det. Ty det visar sig bl. a. i våra sydligaste län en mycket stor skillnad mellan arrendevärdet och uppskattningen, och det är ingalunda ovanligt att man ofta kommer till mycket stora avträdesbelopp, ett förhållande varpå domänstyrelsen har sin uppmärksamhet fästad, så att den icke vill medgiva transport av arrende som är förenat med avträde vid överlåtandet. Man kan därför icke vara säker på, att icke en vacker dag optionsrätten tages bort just på grund därav, att det är för stor skillnad mellan det verkliga arrendevärdet och uppskattningen.

*Ifrågasatt
företrädesrätt
för arrendatorer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning inlösa
desamma.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan: Jag kan icke underlåta att bemöta den siste ärade talaren en gång till, då han verkligen tycktes luta åt att slå in på den vägen att indraga optionssystemet vid bortarrendering. Som skäl härför anförde han, att det ofta förekommer stora avträdessummor. Men han borde bäst känna till, att under de sista 20 årens lopp en allmän stegring inträtt över hela linjen. Att en arrendator som sitter på en egendom 10 å 15 år och satt densamma i sådant skick, att egendomen är värd 3 å 4 gånger mer än när han tillträdde densamma, då han avträder får en avträdessumma för de kostnader han nedlagt är icke underligt. Men jag vill varna den ärade ledamoten av jordbruksutskottet att bidraga till att slå in på detta system, ty då tror jag att vi inom kort komma att få se våra kronoegendomar i lägervall.

Herr Lindblad, Ernst: Någon varning i detta fall behövs icke, ty jag har varit en av dem, som ivrigast förfäktat, att man icke skulle slå in på den vägen. Vi höra nu huru vackert man här lägger ut, att en arrendator lagt ned kostnader och omsorger för att sätta egendomen i stånd och därför borde vara berättigad att tillerkännas fördelar. Att dessa skäl icke böra drivas alltför skarpt då det gäller att stipulera nytt arrende, anser jag vara påtagligt. Då man uppskattar arrendet för 20 år, bör man taga hänsyn till vad egendomen är värd i det ögonblicket och icke taga sådana sympatiskäl, ty de kunna mycket lätt snedvrida hela uppskattningen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat den förra propositionen, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt
företrädesrätt
för arrenda-
torer av krono-
egendomar att
vid försälj-
ning inlösa
desamma.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Johan, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och bifalles de i ämnet väckta motionerna.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 23.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatsens för år 1919 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14—18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19 och 20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 21—23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28—33.

Lades till handlingarna.

Punkten 34.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1918 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 5 och 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8 och 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 12, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 13, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr *Gustafsson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om ändringar i vissa delar av gällande telefon- och telegrafreglementen.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Anmälades och bordlades
bankoutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om utgivande av en uppslagsbok över riksdagens verksamhet; och

nr 15, i anledning av väckt förslag rörande ombyggnad av riksbankens fastighet i Karlskrona; ävensom

lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om rekrytutbildningens föreläggande till sommartid m. m.;

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående straffet för rymning från mobiliserad avdelning av krigsmakten;

nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande och föreläggande för riksdagen av förslag till lag om brandskydd;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 15 § i lagen den 2 juli 1915 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen); samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskild bestämmelse att tillsvidare gälla i fråga om skydd för vissa främmande patent.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 1,20 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 22 februari, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 91, angående viss frihet från skatt till staten för aktiebolaget elektrolytverken samt om anvisande av medel till tecknande av aktier i bolaget för statens räkning;

nr 92, angående anslag till en odlingsorganisation;

nr 93, angående bidrag till vissa odlingsföretag m. m.,

nr 94, med förslag till lag angående tillstånd att i och för viss tjänstgöring utom landets gränser använda värnpliktiga, tillhörande beväringens första uppbåd; samt

nr 95, angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för bestridande av kostnader för utförande de av bevakningstjänst å Åland.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Hellner* erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman, mina herrar! Det torde vara lämpligt, att jag redan nu yttrar några ord till motivering av den proposition, som nyss har blivit avlämnad, för att redan från början förekomma missförstånd av syftet med den däri föreslagna åtgärden.

Det är för kammaren väl bekant, att det under den sista veckan på Åland pågått underhandlingar mellan de där varande ryska trupperna, en där varande finsk skyddskår samt den åländska befolkningen med syftemål att förmå båda de stridande parternas truppstyrkor att evakuera ön och hålla den fri från följderna av krigiska sammandrabbningar mellan dem. Det har under dessa förhandlingar ifrågasatts, att Sverige skulle till Ålandsöarna överföra vaktmanskaper, vars uppgift skulle vara att skydda öarnas befolkning samt övervaka den där befintliga ryska statsegendomen och sörja för att den icke blir förskingrad. Det är för uppfyllande av detta önskemål, som regeringen begärt den fullmakt, som i propositionen avses.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Justerades protokollen för den 16 och den 19 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om undantag från tillämpningen av förordningen den 25 juli 1912 angående särskild skatt å majs, utländsk potatis samt maniokarot och andra väsentligen lika stärkelseriika, tullfria utländska ämnen, använda vid tillverkning av stärkelse.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 31, i anledning av det i Kungl. Maj:t i sammanhang med proposition angående tilläggsstat till riksstaten för år 1918 framlagda allmänna grunder för förskottsväsendets avveckling; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 92 av sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående höjning av förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar jämte en i ämnet väckt motion.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 33, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss garanti från statens sida för obligationer, utgivna av ett aktiebolag med uppgift att åt utländska banker och bankirer bereda svensk kredit.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 91, angående viss frihet från skatt till staten för aktiebolaget elektrolitverken samt om anvisande av medel till tecknande av aktier i bolaget för statens räkning, hänvisades propositionen, i vad den angick viss frihet från skatt till staten för ifrågavarande bolag, till bevillningsutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 92, angående anslag till en odlingsorganisation; och
nr 93, angående bidrag till vissa odlingsföretag m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nädiga proposition nr 94, med förslag till lag angående tillstånd att i och för viss tjänstgöring utom landets gränser använda värnpliktiga, tillhörande beväringens första uppåd.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas det i anledning av nämnda proposition inom kammaren avgivna yttrandet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nädiga proposition nr 95, angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för bestridande av kostnader för utförande av bevakningstjänst å Åland.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas det i anledning av nämnda proposition inom kammaren avgivna yttrandet.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att friherre *R. Hermelin* på grund av akut luftrörskatarr är under den närmaste tiden oförmögen att delta i riksdagsarbetet. intygas

Stockholm den 20 februari 1918.

Johan O. A. Bergqvist.

Leg. läkare.

Herr talmannen tillkännagav, att vaktmästaren hos kammaren K. R. Nilsson på begäran entledigats från sin ifrågavarande befattning och att till vaktmästare efter honom antagits J. H. Nilsson.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden nr 14 och 15 samt lagutskottets utlåtanden nr 4—9.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag, varefter kammaren åtskildes kl. 3,15 e. m.

In fidem

A. v. Krusensijerna.

Fredagen den 22 februari, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmäldes och bordlades första sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillstånd att i och för viss tjänstgöring utom landets gränser använda värnpliktiga tillhörande beväringens första upp-
båd; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln för bestridande av kostnader för utförande av bevakningstjänst å Åland.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 8,3 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
